

Юлія КЕРНЯКЕВИЧ-ТАНАСІЙЧУК,

завідувач кафедри судочинства,
доктор юридичних наук, професор
(Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника)

ОКРЕМІ ПИТАННЯ УТРИМАННЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ В УКРАЇНІ

Одним з викликів для національної кримінально-виконавчої системи України в умовах воєнного стану стало виконання нею не властивої раніше їй функції – утримання військовополонених.

Як з цього приводу зазначають М. С. Пузирьов та О. В. Батюк: «Збройна агресія російської федерації проти України породила нові виклики для сектору безпеки та оборони України. Місця несвободи України, як правоохоронні органи в межах сил безпеки, не стали винятком, адже збройна агресія російської федерації та відсіч їй з боку сил оборони та безпеки України зумовили появу такої нової для нашої держави категорії, як військовополонені» [1, с. 103].

Міжнародні стандарти поводження з військовополоненими закріплені в однойменній Женевській конвенції від 12.08.1949 року [2], яка визначає категорії осіб, на яких поширюється правовий статус військовополонених, встановлює загальні положення про захист військовополонених, регламентує питання приміщень для утримання, забезпечення харчування та одягом військовополонених, належними санітарно-гігієнічними умовами та медичною допомогою.

На національному рівні порядок тримання військовополонених регламентується відповідним Порядком тримання військовополонених, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2022 р. № 413 [3].

В установах Державної кримінально-виконавчої служби України для тримання військовополонених утворено 51 дільницю (станом на червень 2022 року) [4], які розташовані майже в кожному регіоні України, та 2 табори.

Перший, утворений у травні 2022 року, – Державна установа «Табір для тримання військовополонених «Захід 1», шляхом реорганізації Державної установи «Миколаївська

виправна колонія № 50» (мінімального рівня безпеки), яка розміщена на території Львівської області.

Табір для військовополонених охороняється, всередині будівлі утримувані особи можуть вільно пересуватися. Для військовополонених створенні належні побутові умови, організовано медичне забезпечення. Важливо, що утримувані тут особи працюють. Вони не проводять своє буття, просто дивлячись у стелю. Вони займаються деревообробкою та приносять користь для українського суспільства [5].

У зв'язку зі зростанням кількості російських військовополонених та блокуванням процесу обміну військовополоненими російською стороною виникла необхідність створення другого такого табору.

Державна установа «Табір для тримання військовополонених «Захід 2», створено на базі Державної установи «Могилів-Подільська виправна колонія (№ 114)» у Вінницькій області. Відповідні зміни у єдиному реєстрі з'явилися 20 жовтня 2023 року [6].

На облаштування установи Кабінет Міністрів України виділив 3,2 мільйона гривень. Як стверджує заступниця Міністра юстиції України Олена Висоцька: «Виділені Кабміном кошти, підуть на проєктно-кошторисну документацію та побутове обладнання, яке можна придбати без спеціальних дозволів. До прикладу, великогабаритна техніка для кухні, прання, сушіння білизни... На жаль, немає часу, щоб повноцінно підготувати табір, і лише потім ввозити військовополонених. Усі ці роботи проводять паралельно. Найближчі тижні можна прогнозувати уже перших військовополонених» [7].

Одночасно, як передбачено ч. 7 ст. 11 Кримінально-виконавчого кодексу України: «Під час дії воєнного стану в Україні у зв'язку з неможливістю доставлення військовополонених безпосередньо до табору для тримання військовополонених, з метою забезпечення їхнього життя та здоров'я такі особи можуть тимчасово перебувати в дільницях для тримання військовополонених, утворених у виправних колоніях мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання, середнього та максимального рівнів безпеки» [8].

У дільницях, утворених в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої

служби України, військовополонені тримаються в окремих приміщеннях у виправних колоніях мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання, середнього та максимального рівня безпеки, а також у слідчих ізоляторах, ізольовано від інших засуджених та осіб, взятих під варту.

При цьому «військовополонені, які перебувають у дільницях для тримання військовополонених, переміщуються до табору для тримання військовополонених, як тільки таке безпечне переміщення стане практично можливим» [8].

Із проаналізованого вище можемо зробити висновок, що в умовах воєнного стану в Україні зміщено пріоритети функціонування кримінально-виконавчої системи: крім завдань щодо реалізації кари, створення умов для виправлення та ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами, важливе значення набули завдання щодо забезпечення пенітенціарної безпеки, яку розуміють як «стан захищеності засуджених, персоналу, інших осіб (у тому числі військово-полонених) від небезпек та загроз під час перебування в місцях несвободи Міністерства юстиції України, що в підсумку сприяє досягненню мети захисту інтересів особи, суспільства і держави» [1, с. 105]. Більше того, організація тримання військовополонених на належному рівні у відповідності до міжнародних стандартів та забезпечення їхньої безпеки є індикатором цивілізованості Української держави та дотримання нею норм міжнародного гуманітарного права.

Список використаних джерел

1. Пузирьов М. С., Батюк О. В. Пенітенціарна безпека як складова пенітенціарної безпеки. *Пенітенціарна система у глобальному вимірі* : матеріали III Міжнародного пенітенціарного форуму, м. Київ, 3 листопада 2023 р. Львів–Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 103–106.

2. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12.08.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (дата звернення: 02.12.2023).

3. Про затвердження Порядку тримання військовополонених: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2022 р. № 413. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.12.2023).

4. Утворено дільниці та табір для військовополонених в установах ДКВС України. URL: <https://kvs.gov.ua/new/note/12359/> (дата звернення: 02.12.2023).

5. Денис Малуська: російські військовополонені у спеціальному таборі для утримання таких осіб працюють на користь українського суспільства. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/denis-malyuska-rosiyski-viyskovopoloneni-u-spetsialnomu-tabori-dlya-utrimannya-takih-osib-pratsyuyut-na-korist-ukrainskogo-suspilstva> (дата звернення: 02.12.2023).

6. Тараненко В. Україна збільшує кількість таборів для військовополонених росіян. URL: <https://glavcom.ua/country/incidents/ukrajina-zbilshuje-kilkist-taboriv-dlja-vijskovopolonenikh-rosijan-966801.html> (дата звернення: 02.12.2023).

7. Ковалишена Ю. Табір для полонених на Вінниччині: у Мін'юсті розповіли нюанси створення та коли завезуть перших в'язнів. URL: <https://suspilne.media/622151-tabir-dla-polonenih-na-vinnicini-u-minusti-rozpovili-nuansi-stvorenna-ta-koli-zavezut-persih-vazniv/> (дата звернення: 02.12.2023).

8. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (дата звернення: 02.12.2023).